

Зеленецький Володимир Серафимович –
доктор юридичних наук, професор, член-кор-
респондент Академії правових наук України

Загальнотеоретичні основи забезпечення діяльності суб'єктів боротьби зі злочинністю

У статті висвітлено основні підходи до розв'язання теоретичних проблем кримінального, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого права та кримінології щодо забезпечення діяльності суб'єктів боротьби з організованою злочинністю.

У сучасній науці вчення про боротьбу зі злочинністю представлено багатьма науковими теоріями і лише одне з них є Загальною теорією про даний вид боротьби з названим антисоціальним явищем [1]. Остання складається з тріади взаємозалежних наукових основ: концептуальних, міждисциплінарних і теоретико-прикладних, які у своїй єдності забезпечують всебічну, повну й об'єктивну характеристику багатопланового змісту розглянутої тут теорії. За два десятиліття свого існування названа теорія ніколи не викликала ніяких критичних зауважень, за винятком однієї з останніх робіт Р.С. Белкіна, що присвячена “злободенним питанням російської криміналістики”. І якби не її антинауковий тон, можна було б врахувати критичні зауваження без будь-яких особливих пояснень, але дорікання щодо фантомного характеру розглянутої теорії змушують нас повернутися до джерел формування обговорюваних тут проблем.

У квітні 1975 р. у доповіді на конференції з проблем управління органами внутрішніх справ, що проводилася Академією МВС СРСР, Р.С. Белкін запропонував “як конкретизацію положень, висунутих С.М. Криловим щодо доктрини органів внутрішніх справ у цілому, конструкцію комплексної наукової теорії, умовно названою загальною теорією боротьби зі злочинністю або теорією комплексних заходів цієї боротьби”. Звернувши увагу на викладене положення, автор приводить далі “структуру такої комплексної теорії”. За змістом питань, що перелічуються Р.С. Белкіним запропонована ним теорія дійсно постає як комплексна доктрина органів внутрішніх справ і не може навіть умовно розглядатися як загальна теорія боротьби зі злочинністю [2]. І це дійсно так. Ще в 1980 році мною було переконливо проілюстровано [3], що предмет названої загальної теорії не тільки значно ширший, але і включає до свого складу проблеми, які є загальними не тільки для всіх органів кримінальної юстиції, але і всіх нині існуючих наук про боротьбу зі злочинністю, що й обумовлює не тільки можливість, але і необхідність їхньої розробки в рамках саме загальної теорії боротьби зі злочинністю [1. С. 74–99]. Оскільки сам Р.С. Белкін писав раніше про доцільність створення загальної теорії боротьби зі злочинністю (але зробити це як видно йому не вдалося), то його подальші твердження про “фантомний” характер моєї загальної теорії боротьби зі злочинністю можна кваліфікувати як неадекватну відповідь на зроблені мною на його адресу критичні зауваження, що ні в якій мірі не заперечує пріоритет у висуванні ідеї створення загальної теорії боротьби зі злочинністю. І оскільки це не викликає сумнівів, то можна з повною впевненістю стверджувати, що саме він є родоначальником фантомних [4], тобто “примарних” теорій [5]. Що ж стосується моєї загальної теорії боротьби зі злочинністю, то вона, як науковий факт, існує більше двох десятків років, продовжуючи ініціювати розробку нових, досить складних проблем, що відносяться до її власного предмета [1].

У зв'язку з названими обставинами представляється доцільним розглянути вихідні положення, що характеризують теоретико-прикладні основи загальної теорії боротьби зі злочинністю.

1. *Сутність проблеми.* Суспільна небезпека як окремих злочинів, так і злочинності в цілому загальновідома. Її характеристика міститься в багатьох роботах і, насамперед, у кримінальному праві, кримінології, кримінальному процесі, кримінально-виконавчому праві та ін. Усвідомлення суспільної небезпеки зазначених антигромадських явищ обумовило необхідність боротьби з ними до повного їх усунення з життя суспільства.

Відповідно до зазначеної соціальної необхідності боротьба зі злочинністю й іншими порушеннями законності, їхніми причинами і сприятливими для них умовами висувається як одна з найбільш важливих загальносоціальних задач, розглядається у якості одного з основних напрямків діяльності правоохоронних і судових органів.

Тим часом питання даного виду соціальної боротьби достатньо повно не з'ясовані, деякі взагалі не ставилися, не розроблений адекватний концептуальний апарат, хоча його розробка має безпосереднє практичне значення, оскільки саме конкретні практичні органи ведуть повсякденну боротьбу зі злочинністю й іншими видами правопорушень.

До розробки проблем боротьби зі злочинністю мають відношення багато галузей правової науки, але кожна з них (кримінальне право, криміналістика, кримінальний процес, кримінологія та ін.) розробляє свій, приватний, аспект, якусь одну сторону тієї або іншої проблеми боротьби зі злочинністю. Проте в загальній системі аналізованих проблем є такі, що є загальними не тільки для всіх названих і інших наук, але і для всіх органів, що цю боротьбу здійснюють. Зрозуміло, що їхня розробка не тільки відповідає інтересам науки, але і задовольняє відповідні потреби практики. Природно виникло запитання: у руслі яких наукових напружень або в структурі яких наукових дисциплін названі проблеми повинні розроблятися? Відповідь на це питання може бути трояким.

По-перше, загальні проблеми боротьби зі злочинністю можуть розроблятися всіма спеціальними науками, що досліджують той або інший аспект боротьби зі злочинністю. Але такий підхід до рішення обговорюваних тут проблем навряд чи можна визнати задовільним, а тим більше, науковим. Незадовільність його очевидна хоча б тому, що він припускає дублювання в дослідженні тих самих питань різноманітними науками кримінального циклу. З іншого боку, при названому підході виникає необхідність зведення всіх отриманих результатів у їхню загальну систему, а це можна зробити лише в рамках якійсь однієї теорії. Причому, це повинно бути саме нова теорія, тому що названу інтегративну функцію не може виконати жодна з існуючих спеціальних теорій боротьби зі злочинністю без виходу за межі свого власного предмета, а виходить, і на шкоду своєму власному розвитку.

По-друге, можна всі загальні питання боротьби зі злочинністю віднести до предмета якоїсь однієї науки, наприклад, кримінології або кримінальної політики. Але таке розширення предмета названих наук про боротьбу зі злочинністю за рахунок загальних питань буде штучним і, отже, не призведе до одержання плідних результатів при їхньому дослідженні. Оскільки іншого і бути не може, то обмеженість предмета приватних наук буде обмежувати діапазон дослідження включених у нього загальних питань боротьби зі злочинністю. Для недопущення таких негативних результатів потрібно дослідження названих питань у структурі такої науки, предмет якої є достатньо широким і через це буде містити в собі всі загальні питання боротьби зі злочинністю.

Таким чином, названі загальні проблеми є самостійними, і суперечки про те, до якої з уже відомих спеціальних наук про боротьбу зі злочинністю вони належать, є, щонайменше, некоректними. Загальне, хоча і пов'язано з часткою, що входить у предмет спеціальної науки, не може поряд із приватним входити в предмет конкретної спеціальної науки. Включення загальних проблем боротьби зі злочинністю в предмет приватної науки призведе якщо не до витиснення з її

предмета приватних проблем, то, хочемо ми того або ні, обов'язково обумовить його деформацію. Остання наступить як результат протиріччя між масштабністю загальних проблем і обмеженістю можливостей їхнього вирішення конкретною приватною наукою. Зауважимо, що вирішення приватною наукою загальних проблем завжди здійснюється на шкоду приватним проблемам, а виходить, і на шкоду розвитку конкретної спеціальної (приватної) теорії і науки про боротьбу зі злочинністю в цілому.

З іншого боку, при підході до дослідження загальних проблем боротьби зі злочинністю з позицій і засобами конкретної приватної науки названі проблеми якщо і будуть дозволені, то лише односторонньо, тобто поверхово, а значить і незадовільно. Очевидно, і з цього погляду дослідження загальних проблем боротьби зі злочинністю в структурі будь-якої приватної теорії неможливо. Тут із всією очевидністю потрібно, щоб весь комплекс питань, що є предметами для вивчення, однаковою мірою ставився до предмета відповідної теорії. При цьому "дійсним аргументом на користь необхідності теорії є наявність у практиці... таких потреб, що не може задовольнити, не зрадивши своєму предмету, жодна з існуючих наук" [6]. Саме це і було продемонстровано у вищевикладеному тексті.

Оскільки жодна з окремих наук про боротьбу зі злочинністю (кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, криміналістика та ін.) не може без шкоди для своєї якісної визначеності включити названі загальні питання у свій власний предмет, то, природно, що для їхнього дослідження потрібно створення нової науки з більш широким предметом, спроможним охопити всі питання, що є загальними для всіх інших наук про боротьбу зі злочинністю, так само як і для тієї системи органів, що даний вид боротьби здійснює. Це – третій варіант вирішення обговорюваної проблеми. Усвідомлення зазначеної обставини призвело до висновку, що саме даний варіант вирішення проблеми є не тільки правильним, але і до того ж єдиною можливим. Отже, загальні проблеми боротьби зі злочинністю, які є самостійними і, в той же час, унікальними, повинні досліджуватися самостійно в межах загальної (адекватно характеру проблем) теорії боротьби зі злочинністю.

Оскільки в даний час у загальній системі юридичних наук такої цілком завершеної теорії немає, виникає цілком природна потреба в її розробці. Інакше кажучи, створення теорії з більш широким власним предметом обумовлюється об'єктивно існуючою необхідністю розробки загальних проблем боротьби зі злочинністю в інтересах саме даного виду боротьби. Тут цілком доречно нагадати слова К. Маркса, який, характеризуючи співвідношення ідей та інтересів, писав: "Ідея" незмінно осоромлювала себе, як тільки вона відокремлювалася від "інтересу" [7]. Дійсно, відсутність донедавна інтересу до загальних проблем боротьби зі злочинністю не дозволило здійснити їхнє адекватне формулювання і висунути на цій основі ідею створення загальної теорії боротьби зі злочинністю. З урахуванням сказаного розробку названої теорії варто розглядати в якості єдиною правильною відповіді на виниклу (і тому відзначену раніше) соціальну, а значить і науково-прикладну необхідність. Такий підхід цілком узгодиться з методологічними установками марксистської діалектики, відповідно до якої "найбільш ефективними "інтегралами" наукового знання – а на це не завжди звертається достатньо уваги – є принципово нові наукові теорії, що дозволяють охопити більшу сукупність раніше розрізнених емпіричних даних і теоретичних пояснень" [8]. У структурі правових наук таку функцію може виконати лише теорія, що об'єднує всі загальні питання боротьби зі злочинністю в якості елементів, що утворюють у своїй єдності предмет даної теорії. Зауважимо, що дослідження названих загальних проблем боротьби зі злочинністю утворює у своїй єдності самостійний науковий напрям, який збігається за своєю назвою із запропонованим визначенням зазначеної загальної теорії.

2. *Форма вираження і розробки висунутої ідеї.* Висунута ідея створення загальної теорії боротьби зі злочинністю являє собою різновид знання, що за своєю природою є теоретичним, а не емпіричним. Дану обставину важливо підкреслити, тому що від того, яким є зазначене знання, залежить форма його вираження. "Якщо

утримання емпіричного знання, як відображення явищ, виражається у фактах, то отримання теоретичного абстрактного знання, як відображенню сутності, виражається в ідеї” [9]. Хоча в логічному плані обидва названих види знання одержують своє зовнішнє вираження у відповідних поняттях, вони усе ж не є однопорядковими і відрізняються один від одного точно так, як теоретичне відрізняється від емпіричного. І це зрозуміло. Будучи теоретичним поняттям, “ідея відрізняється від емпіричних понять тим, що емпіричні поняття носять абстрактний характер і залишаються такими, тому що вони відбивають лише явища. Виходячи з них, не можна зрозуміти предмет у всій складності його відношень. Ідея ж – таке поняття, виходячи з якого можна зрозуміти предмет як єдине ціле, тому що воно відображає сутність” [9]. Отже, ідея являє собою “вищий щабель у розвитку поняття” [10]. Саме звідси випливає, що понятійна форма вираження ідеї є особливою, можна сказати, сутнісною, через що знання, які містяться в ідеї, про створення загальної теорії боротьби зі злочинністю пронизує утримання всього дослідження і, саме тому, можна цілком ґрунтовно підтверджувати, що ідея являє собою відображення сутності утворюваної теорії в системі адекватних теоретичних понять. Слушність такого висновку підтверджується результатами багатьох спеціальних досліджень. П.В. Копнін у свій час писав, наприклад, що “наука відображає свій предмет у поняттях, без яких не можна побудувати жодної теорії” [22, с. 298]. Тому “поняття в науці виступає у виді системи, що утворює теорію” [11, с. 299].

Отже, якщо ідея, представляючи собою елемент теорії, виражається у відповідному понятті, то ясно, що її розробка повинна здійснюватися у структурі конкретної теорії. Такою, як уже відзначалося, може бути тільки загальна теорія боротьби зі злочинністю. Тут, проте, виникають два питання, відповіді на який дозволять з’ясувати, по-перше, чому формою вираження і розробки аналізованої ідеї повинна стати саме теорія і, по-друге, якою повинна бути ця теорія за своїм характером?

Обговорення питання про теорію як форму знання про загальні проблеми боротьби зі злочинністю пов’язане з необхідністю відшукування такої форми досягнутому знанню, що повинна бути адекватною загальному характеру проблем боротьби зі злочинністю і відповідним рівнем знання про ці (досліджувані) проблеми. Природно, що в основу підходу до вирішення питань, що виникли, повинно бути покладене “розуміння теорії як форми опосередковане відображення реальності” [12]. Слід, однак, зауважити, що опосередковане відображення досліджуваних явищ у сфері боротьби зі злочинністю здійснюється не тільки у формі теорії, але й в інших логічних і теоретичних формах. Зокрема, відповіді на питання, що виникли в процесі пізнання, проблеми і т. п., одержують своє теоретичне відображення у поняттях, судженнях, ідеях, гіпотезах, умовисновках. Вони, як свідчить досвід, також є необхідними формами вираження досягнутих знань. Але при всій своїй важливості жодна з перерахованих форм, ні навіть усі вони разом, не можуть без відповідної їхньої систематизації дати цілісне і до того ж інтегральне відображення усієї сукупності отриманих знань в області боротьби зі злочинністю. Виконати в структурі науки названу інтегративну функцію може тільки теорія, що, як це відзначається в наукознавстві, “є головним моментом у системі наукового знання. Теоретичність атрибутивно властива науці, вона є її іманентною властивістю” [13]. Отже, саме теорія є адекватною формою вираження і розробки висунутої ідеї. І це зрозуміло. У структурі теорії висунута ідея розвертається, розкривається усіма своїми сторонами й аспектами і, таким чином, конкретизується. При цьому, чим більше розкривається сутність ідеї, тим глибше і масштабніше стає утворювана теорія. Вона обростає новими, похідними від ідеї, поняттями, судженнями й умовиводами, що у своїй єдності дають у кінцевому результаті цілісне уявлення про досліджуваний предмет.

Розкриваючи сутність теорії, підкреслюючи взаємозв’язок утворюючих її понять, Г.І. Шеменев пише, що “теорія як розгорнуте поняття звичайно припускає сувору систему понять, істотних їхніх ознак, у якому специфіка тієї або іншої галузі знання і сутність самого предмету вивчення можуть бути розкриті повніше всього”

[14]. При цьому системне викладення знання у структурі теорії створює більше гарантій досягнення істини, ніж будь-яка інша не інтегративна форма знання. Цю обставину варто підкреслити особливо, тому що сукупність знань, позбавлена істинності, не може розглядатися як теорія. З огляду на цю обставину, багато дослідників названу ознаку включають у поняття теорії як істотну і тому обов'язкову у її структурі. Так, В.І. Виноградов пише, що “під науковою теорією, насамперед, розуміється сукупність понять і суджень щодо деякої предметної області, об'єднаних у єдину істинну, достовірну систему знання за допомогою визначених логічних принципів” [15]. Як очевидно, не тільки істинність знання, що утворює теорію, але і його системність є істотними, а значить і необхідними ознаками будь-якої утвореної теорії. Саме на цих властивостях теорії вважають потрібним акцентувати увагу інші дослідники проблеми при аналізі її сутності.

Так, підкреслюючи істинний аспект теорії, В.А. Штофф зазначає, що з названої точки зору “теорією ми називаємо систему знання, для якої істинна оцінка є цілком визначеною і позитивною. Теорія є система об'єктивно істинного звання. Проте, це визначення ще не відбиває специфіки того знання, яке варто називати теорією. Під теорією як якісно своєрідною формою наукового знання варто розуміти істинне знання, що існує як деяка система логічно взаємозалежних пропозицій, що відображають (“змальовують”) істотні, тобто закономірні, загальні та необхідні внутрішні зв'язки тієї або іншої предметної області” [16].

Таким чином, використання адекватного понятійного апарату є неодмінною умовою відображення істинності теорії, забезпечення системного описування пізнаних об'єктів у її структурі. При цьому понятійний апарат теорії повинен бути таким, щоб міг дати опис саме загальних сторін, властивостей, ознак усіх досліджуваних об'єктів.

З усього сказаного впливає єдино правильний висновок про те, що висунута ідея повинна розроблятися у формі загальної теорії боротьби зі злочинністю. Іншого, на наш погляд, і бути не може. Якщо приватні проблеми боротьби зі злочинністю досліджуються у формі відповідних спеціальних теорій (кримінального права, кримінального процесу, кримінально-виконавчого права та ін.), то тим більше у формі теорії повинні досліджуватися відповідні загальні проблеми боротьби зі злочинністю.

Розуміння цього очевидного положення саме і дозволило висунути ідею, а потім розробити й опублікувати концептуальні основи загальної теорії боротьби зі злочинністю [1].

3. *Предмет загальної теорії боротьби зі злочинністю.* У даній роботі неможливо розкрити усе різноманіття змісту загальної теорії боротьби зі злочинністю. Перерахую лише ті питання, єдність яких у процесі їхньої всебічної характеристики дозволяє визначити предмет загальної теорії боротьби зі злочинністю. Насамперед, назвемо ті основи, на яких дана теорія повинна базуватися. Це методологічні, ідеологічні, політичні, правові, інформаційні, етичні, соціально-психологічні, організаційні, науково-технічні, пенітенціарні та кримінологічні. Спираючись на ці основи загальної теорії боротьби зі злочинністю, можна в повному обсязі з'ясувати сутність даного виду боротьби в сучасному цивільному суспільстві (поняття, соціальну природу, цілі і завдання, значення і рушійні сили); розкрити його історію, показати сучасний стан і динаміку цієї боротьби, визначити суб'єкти боротьби та об'єкти впливу в боротьбі зі злочинністю; охарактеризувати відношення в сфері цієї боротьби, а також її принципи (зокрема, законність, плановість, усенародність, стабільність, непримиренність, об'єктивність, гуманізм, активність, радикальність, економічність, результативність та ін.); розкрити і проаналізувати конкретні форми і види боротьби (державну, суспільну, колективну, індивідуальну, відкриту, приховану та ін.); виробити стратегію, тактику і методику боротьби; розробити оптимальну технологію боротьби зі злочинністю (структуру процесу, засоби і способи її здійснення та ін.); з'ясувати сфери, умови, середовище і ситуації боротьби зі злочинністю; намітити межі цієї боротьби; проаналізувати масштаби,

інтенсивність, результати боротьби, її нові етапи і напрями; визначити чергові й перспективні задачі, методи і засоби ефективної боротьби. Викладене, звичайно, не вичерпує предмет, а значить і зміст загальної теорії боротьби зі злочинністю, але вже одне їхнє перерахування вказує на складну структуру даної теорії, її міждисциплінарний характер і важливе соціальне призначення. Саме тому рекомендується доцільною не тільки наукова розробка, але і читання для студентів ВНЗів і слухачів інститутів підвищення кваліфікації спеціального навчального курсу “Основи загальної теорії боротьби зі злочинністю”, а в майбутньому – більш широкого курсу “Основи загальної теорії боротьби з протиправними явищами у сучасному цивільному суспільстві”. У системі інших навчальних дисциплін читання цього курсу повинно передувати вивченню окремих теорій боротьби зі злочинністю й іншими порушеннями законності. Таку теорію варто розглядати в якості особливого відгалуження теорії боротьби з відхиленою поведінкою громадян у цивілізованому товаристві, що також повинна бути створена колективними зусиллями вчених. При такій побудові системи названих дисциплін буде забезпечений логічно послідовний перехід від загальної теорії боротьби зі злочинністю до системи окремих теорій, показано не тільки їхній зв’язок, діалектичний взаємозв’язок, але і розкриття в процесі викладення приватних теорій основних принципів, положень і змісту загальної теорії боротьби зі злочинністю, показано функціональне призначення кожної з них, як це робиться зараз у процесі викладання загальної теорії держави і права в її відношенні з іншими правовими дисциплінами. Таким чином, у викладанні системи названих дисциплін буде забезпечуватися не тільки об’єктивно необхідна спадкоємність, але й комплексний підхід до вивчення завершеної системи однопланових теорій.

Загальна теорія боротьби зі злочинністю повинна відбивати науково обґрунтовану політику держави в області боротьби зі злочинністю, а також велику за обсягом, складну по утриманню і важливу за своїм соціальним призначенням діяльність як спеціальних органів, так і трудових колективів, усього суспільства по боротьбі зі злочинністю, її причинами й умовами. Поліпшенню організації та підвищенню ефективності названої діяльності повною мірою сприяла б розробка загальної концепції розвитку антикримінальної політики і законодавства про боротьбу зі злочинністю та іншими антигромадськими явищами на найближчі роки [17]. Названа концепція повинна являти собою комплексний нормативний акт, що створює єдину юридичну базу для системи взаємозалежних галузей законодавства, що визначають довгострокові перспективи діяльності не тільки компетентних органів по боротьбі зі злочинністю й іншими порушеннями законності, але і завдання суспільства в цій сфері його життєдіяльності.

Отже, з усього викладеного зробимо такі підсумки.

1. Оскільки одиничне й особливе не може існувати без загального (а їхня наявність щораз “наштовхується” на загальне, зазнаючи потребу в його дослідженні), то можна зробити єдино вірний висновок, що сучасне правознавство і, насамперед, науки кримінального циклу просто приречені на розробку загальної теорії боротьби зі злочинністю. І оскільки концептуальні основи такої теорії вже створені [1], залишається прикласти зусилля для формування теоретико-прикладних основ даної теорії. Тим більше, що предмет і межі такого дослідження вже позначені у вигляді третього розділу Програми навчального курсу “Загальна теорія боротьби зі злочинністю”, рекомендованого ще у 1998 р. для його вивчення (і викладання) в усіх вищих юридичних навчальних закладах країни, ну і, звісно ж, в інститутах (університетах, академіях) підвищення кваліфікації кадрів усіх правоохоронних і судових органів [1, с. 229–305]. Таким чином, програма майбутніх досліджень визначена, залишається сподіватися на те, що ріст суспільної свідомості всього співтовариства правознавців дозволить реалізувати її в недалекому майбутньому.

2. Вважаємо, що на даному етапі особливу роль у цьому плані могла б відіграти Академія правових наук України. На мій погляд, у якості соціально виправданого варіанту успішного вирішення даного завдання було б доцільним включення названої

теми в план перспективних досліджень фундаментальних проблем відповідними інститутами Академії правових наук України на найближчі роки її життєдіяльності.

3. Академія правових наук України має достатній науковий потенціал для розробки таких основних документів, як “Концепція боротьби зі злочинністю” і “Стратегічні напрями боротьби зі злочинністю в Україні на майбутню чверть сторіччя”. Основні теоретико-прикладні положення названих документів повинні базуватися на результатах глибокого аналізу проблем якості й ефективності діяльності усіх гілок влади, усієї системи правоохоронних і судових органів. По суті справи останнє повинно стати вихідним у визначенні і створенні науково-обґрунтованих можливостей у розробці як названої “Концепції”, так і “Стратегічних напрямів боротьби зі злочинністю”.

Список використаних джерел

1. Зеленецький В.С. Общая теория борьбы с преступностью. 1. Концептуальные основы. Харьков. Изд. “Основа”, 1994. – С. 299–305, 321.
2. Белкин Р.С. Курс советской криминалистики. Т.1. Общая теория советской криминалистики. М. Изд. Академии МВД СССР. 1977. – С. 73–74.
3. Зеленецький В.С. Классификация субъектов государственного обвинения и характеристика их взаимоотношений в советском уголовном процессе // Проблемы социалистической законности. Харьков. 1980. Вып. 6. – С. 134–142; *Его же*. К основам общей теории борьбы с преступностью // XXVI съезд КПСС и укрепление законности и правопорядка. Ред. коллегия: В.Н. Кудрявцев и др. – М., 1982. – С. 94–96.
4. Белкин Р.С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. Злободневные вопросы российской криминалистики. М.: Издательская группа “Норма Инфа”, М., 2001. – С. 230–231.
5. Словарь иностранных слов. – М., 1964. – С. 670.
6. Попов Г.Х. Проблемы теории управления. – М., 1974. – С. 197.
7. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – Т. 2. – С. 89.
8. Ребане Я.К. Некоторые проблемы комплексного изучения социальной детерминации познания / Сб. “Социальная природа познания. Теоретические предпосылки проблем”. – М.: Наука, 1979. – С. 84.
9. Вахтомин И.К. Генезис научного знания. – М.: Наука, 1973. – С. 218.
10. Кондаков Н.Н. Логический словарь-справочник. – М.: Наука, 1975. – С. 189.
11. Копнин П.В. Система теорий. Наука как прикладная логика. В кн. Логика научного исследования. – М.: Наука, 1965. – С. 298.
12. Грязнов Б.С., Дынин Б.С., Никитин Е.П. Теория и ее объект. – М.: Наука, 1973. – С. 3.
13. Гиргинов Г. Наука и творчество. Перевод с болгарского. – М.: Прогресс, 1979. – С. 114.
14. Шемениев Г.И. Философия и технические науки. – М.: Высшая школа, 1979. – С. 62.
15. Виноградов В.И. Научная теория / Методологические основы научного познания. – М.: Высшая школа, 1972. – С. 153.
16. Штофф В.А. Введение в методологию научного познания. – Л.: Изд. ЛГУ, 1972. – С. 167–168.
17. Зеленецький В.С. Антиуголовная политика Украины / Кримінально-правова політика держави: теоретичні та практичні проблеми // Матеріали міжнар. наук. конф. 17 – 18 листопада 2006 року. – Донецьк: Вид-во Донецького юрид. ін-ту МВС, 2006. – С. 19 – 22.

The article is dedicated to the basic approaches to the solution of the criminal, criminal procedure, criminal-executive law and criminology theoretical problems concerning the ensuring of the subjects of combating organized crime activity.